

української культури з боку більшовиків. Історія боротьби за державне відродження України свідчить, що успіх міг бути досягнутий у важкий період 1917–1920 рр. тільки за умов згуртованості народу, його солідарності. На жаль, цього не трапилося.

Джерела і література:

1. Баран В. Історія України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Юрій Сливка (відп.ред.). – 4.вид. – Л. : Світ, 2003. – 520 с.
2. Білоцерківський В. Історія України: Навчальний посібник/ Василь Білоцерківський,. – 3-е вид., виправлене і доп.. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 535 с.
3. Бойко О. Історія України: Навчальний посібник/ Олександр Бойко,. – 3-тє вид., випр., доп.. – К.: Академвидав, 2007. – 687 с.
4. Зайцев Ю. Історія України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Юрій Сливка (відп.ред.). – 3.вид., перероб. і доп. – Л. : Світ, 2002. – 520с.
5. Котова Н. Історія України: Навчальний посібник/ Наталія Котова. – Харків: Одиссей, 2005. – 413 с.
6. Лановик Б. Історія України: Навчальний посібник/ Богдан Лановик, Микола Лазарович,. – 3-е вид., виправлене і доп.. – К.: Знання-Прес, 2006. – 598 с.
7. Олійник М. Історія України: Навчальний посібник для студентів дистанційної та заочної форм навчання/ Микола Олійник, Іван Ткачук. – 3- вид., виправлене та доповнене. – Львів: Новий Світ. – 2007. – 262 с.

С. М. Скрипник, А. Д. Коротич

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО І ВЛАДА В РЕВОЛЮЦІЙНУ ЕПОХУ 1917–1921 рр.

Революцією можна назвати шлях для досягнення певних цілей, виходу з різних суперечностей, кризових станів, коли інший – не дає ефекту. Головна її особливість полягає в тому, що першопричиною прагнення до радикальних змін є національна нерівність.

Українська революція стала визначною подією в історії українського народу ХХ ст. Вона засвідчила палке прагнення українців до створення власної держави. Незважаючи на тривале імперське поневолення, український народ знайшов у собі сили, щоб у вкрай несприятливих умовах протягом тривалого часу (1917-1920 рр.) вести запеклу боротьбу, відстоюючи свою державність.

У 1917 р. український народ одержав історичний шанс звільнитися від іноземної залежності й створити власну соборну демократичну державу.

Упродовж 1917–1920 рр. у суспільстві панувала нетерпимість, жорстокість, зневага до людського життя. Тисячі висококваліфікованих спеціалістів, учених, діячів культури емігрували за кордон. Зникли звичні прикмети мирного часу – доглянуті парки з садовими лавками, чисті і рівні вулиці, громадський транспорт, який справно працював, замінювалися новими старі пам'ятники, звичні афіші

заклеювалися революційними плакатами. Холод у домівках, відсутність комунальних зручностей, необхідність у невідповідних умовах займатися домашніми справами позбавили людей звичного затишку. Потреба змусила відмовитися від безлічі корисних у побуті речей, які пішли в обмін на їжу. Городяни рубали на дрова дерев'яні ліжка та старі стільці. З квартир зникли домашні бібліотеки, книги з яких, якщо не були конфісковані, то пішли або на опалення, або на продаж. Люди втратили урбаністичний стиль життя, перетворилися на шукачів шматка хліба і поліна дров.

3(4) березня 1917 р. була утворена Українська Центральна Рада, на чолі якої стояв Михайло Грушевський. Головною метою він поставив вимоги національно-територіальної автономії для України. Важливими офіційними документами, за якими чітко простежується державотворча діяльність Центральної Ради, були її Універсали.

УЦР домоглася визнання прав українського народу на власну державу, культуру, мову. Незалежність УЦР дипломатично визнали європейські країни. Була прийнята Конституція Української Народної Республіки, яка забезпечувала рівність громадян. Проголошувались: свободи слова, друку, сумління, права на об'єднання у організації, на страйки, на зміну місця перебування, на участь у державному і місцевому управлінні.

16 (29) квітня 1918 р., коли була скасована Центральна Рада, в Києві, на з'їзді хліборобів обрано Павла Скоропадського гетьманом України.

Становище селян та робітників за гетьманського режиму різко погіршилось. У селян силою відбирали майно, передане їм земельними комітетами відповідно до законодавства Центральної Ради. У липні 1918 р. було прийнято закон, згідно з яким селяни разом із худобою, возами та іншим реманентом віддавалися в розпорядження поміщиків. Порушувався закон про 8-годинний робочий день, виданий урядом Центральної Ради. Функції профспілок різко обмежувалися, їм заборонялося втручатися в питання найму та звільнення робітників, заборонялись страйки.

Значними були успіхи в галузі освіти і культури. Відкрилося близько 150 українських гімназій. Введено вивчення української мови, історії, географії України, історії української літератури. Видавалися підручники, відкривались університети та бібліотеки. Почали працювати український театри, симфонічні оркестри. Продовжувала розвиватися церква, утворена Українська автокефальна церква.

18 жовтня 1918 р. було проголошено на західноукраїнських землях державу, що пізніше дістала назву Західно-Українська Народна Республіка (ЗУНР). Держава проголошувалася демократичною республікою, соціальну основу якої становили робітники. На Західній Україні вдалося уникнути радикальних перегинів у соціально-економічній політиці, на першому місці стояло завдання національної державної розбудови; належна увага приділялася створенню боєздатної національної армії.

14 грудня 1918 р. до влади прийшла Директорія. Вона прагнула утвердити в Україні варіант радянської влади без крайнощів більшовицького максималізму;

законодавча влада передавалася Трудовому конгресу, який обирався без участі «поміщиків і капіталістів»; було скасовано закони гетьманської влади, відновлений 8-годинний робочий день, встановлення робітничого контролю.

Надзвичайно важливим актом державності стало об'єднання УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. (Акт злуки). Після цього відбувся урочистий молебень. Свято під давніми стінами Софії закінчилося парадом українських військ. З особливим захопленням присутні вітали колони Січових стрільців під командуванням полковника Є. Коновальця. Наступного дня Трудовий Конгрес майже одноставно ухвалив Універсал про Злуку. ЗУНР було перейменовано в Західну область Української Народної Республіки (ЗОУНР). Державним гербом Соборної України став тризуб.

1919 р. була проголошена Українська Соціалістична Радянська Республіка (УРСР). В основі внутрішньої політики цього уряду лежали воєнно-комуністичні заходи, запозичені з практики Радянської Росії. Одним із найжорстокіших заходів для українського села стало впровадження, за декретом уряду УРСР від 12 квітня 1919 р., грабіжницької продовольчої розкладки. Селяни за твердими цінами мали віддавати державі весь зібраний хліб за винятком норми, необхідної для власного харчування та ведення господарства. Рівень життя простих людей знизився катастрофічно. Так в Харкові заробітна плата робітників становила в 1919 р. 200 - 600 руб. в місяць. При цьому ціни були такі: 1 кг м'яса - 1300 - 1450 руб. ; 10 яєць - 1400 - 1700 руб. ; 1 літр молока – 40 - 50 руб. Хліба у вільному продажу не було зовсім - він видавався за картками (400 грам на людину в добу).

На початку ХХ століття не вдалося закріпити українську державність. Але навіть короткий період власної державності зміцнив в народі ідею самостійної державної традиції, яка викристалізувалася в наступних поколіннях. Зусилля українців у боротьбі за власну державність, за відновлення територіальної цілісності своєї країни не були даремні, рівень національної свідомості українського народу значно виріс. Українці зробили ще один крок на шляху свого перетворення на сучасну націю.

Досвід державотворення тих років міцно вкарбувався в історичну пам'ять. Незважаючи на величезні втрати і страждання, які випали на долю народу, його прагнення до самозбереження як окремої національної спільноти не зникло. З цього прагнення цілком природно народжувалося переконання, що нормальний розвиток неможливий без власного державного організму. Це було головною запорукою майбутнього відродження Української держави.